

Sygn. akt. I ACa 49/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący	SSA Anna Pelc (spraw.)
Sędziowie:	SA Grażyna Demko SA Kazimierz Rusin
Protokolant:	st.sekr.sądowy Cecylia Solecka

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **S. S. i S. S.**

przeciwko **Towarzystwu (...) S.A.**

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 15 listopada 2012 r., sygn. akt I C 191/12

I. **o d d a l a** apelację,

II. **zasądza** od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. solidarnie na rzecz powodów S. S. i S. S. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powodowie S. S. i S. S. w pozwie przeciwko Towarzystwu (...) S.A w W. domagali się zasądzenia na podstawie art. 446 § 1, 3 i 4 kwot po 200.000 zł na rzecz każdego z nich, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną śmiercią syna M. S., zasądzenia solidarnie na rzecz powodów kwoty 171.083,48 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej na skutek śmierci syna oraz kwoty 12.104,60 zł tytułem zwrotu kosztów pochówku.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa, przy czym także odmówił wypłaty jakiegokolwiek kwoty w postępowaniu likwidacyjnym.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 3 marca 2010r w wypadku drogowym zginął syn powodów, a strona pozwana przyjęła odpowiedzialność za szkodę w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i odmówiła powodom wypłaty jakichkolwiek świadczeń.

Według Sądu Okręgowego powództwo było uzasadnione co do zasady, aczkolwiek nie w wysokości dochodzonej pozwem. Sąd podzielił twierdzenia pozwu co do tego, że powodowie wskutek śmierci syna doznali niepowetowanej straty, traumatycznych przeżyć psychicznych, a z zeznań świadków słuchanych w sprawie wynikało, że podupadli na zdrowiu i bardzo tę śmierć przeżyli.

W tej sytuacji według Sądu Okręgowego kwoty należne powodom z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 kc winny wynosić po 100.000 zł; a dalej idące roszczenie z tego tytułu jest wygórowane.

Za zasadne uznał też Sąd żądanie odszkodowania, gdyż niewątpliwie wskutek śmierci syna powodów nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej w rozumieniu art. 446 § 3 kc. Zdaniem Sądu Okręgowego odszkodowanie winno wyrażać się kwotą 19.000 zł, czyli po 8.500 zł na rzecz każdego z nich. Zmarły bowiem pracował w gospodarstwie powodów i w zależności od potrzeb wykonywał różne prace pomocnicze, był osobą użyteczną i stanowił dla powodów znaczną wyrękę. Nie podzielił jednak Sąd twierdzeń pozwu, że po śmierci syna rodzice zmuszeni są obecnie najmować odpłatnie siłę roboczą, gdyż jak zeznali świadkowie, sąsiedzi zawsze świadczyli pomoc w pracach polowych i tak robią do tej pory, za drobną odpłatnością w postaci płodów rolnych. Zmarły syn nie był też najważniejszą osobą w gospodarstwie i nie tylko on pracował, bądź jego praca była najważniejsza – jak z resztą zeznali świadkowie na gospodarstwie pracowali przede wszystkim powodowie, a zmarły tylko pomagał.

W oparciu o przepis art. 446 § 1 kc zasądził Sąd też na rzecz powodów kwotę 11.104,60 zł tytułem zwrotu kosztów pochówku i wystawienia nagrobka, w oparciu o przedłożone przez powodów faktury. Żądanie pozwu co do kwoty 1000 zł stanowiącej koszty zakupu ubrania i obuwia uznał Sąd za nieudowodnione.

Wobec powyższego wyrokiem z dnia 15 listopada 2012r Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów po 115.552,30 zł oraz koszty procesu w kwotach po 2.558 zł, w pozostałej części powództwo oddalił.

Apelacje od powyższego wyroku wniósł pozwany zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

- art. 6 kc poprzez uwzględnienie powództwa co do zasady, kiedy w sprawie nie zostały precyzyjnie udowodnione twierdzenia powodów

- art. 446 § 4 kc poprzez niezasadne zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

- art. 446 § 1 kc poprzez niezasadne zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów odszkodowania obejmującego koszty pochówku.

Obrazę przepisów prawa procesowego tj.:

- art. 328 § 2 kpc poprzez niezamieszczenie w uzasadnieniu wyroku motywów, dla których Sąd Okręgowy przyjął do dokonanych ustaleń, że zasądzone na rzecz powodów koszty z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania są adekwatne do krzywdy jakiej doznali i rekompensujące szkodę, którą ponieśli.

- art. 233 § 1 kpc poprzez niedostateczne rozważenie zebranego w sprawie materiału dowodowego i dokonanie jego oceny z pominięciem okoliczności, które powodują niewłaściwe ustalenie stanu faktycznego w oparciu o przepis art. 446 § 3 i § 4 kc, art. 481 § 1 i 2 kc w zw. z art. 316 § 1 kpc, poprzez zasądzenie ustawowych odsetek od zasądzonych kwot od dnia 3 lutego 2012r, a nie od daty wyrokowania tj. 15 listopada 2012r.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa i stosowne orzeczenie o kosztach procesu. W szczególności pozwany zarzucił, że z uzasadnienia nie wynika w jaki sposób Sąd ustalił przyjęty

przez siebie rozmiar zasądzzonego zadośćuczynienia, nie podał na jakiej podstawie doszedł do wniosku, że powodowie doznali traumatycznych przeżyć psychicznych, powołał się tylko na zeznania świadków, z których wynika jedynie, że podupadli na zdrowiu i bardzo przeżyli śmierć syna. Poprzestając na zeznaniach świadków, Sąd Okręgowy nie podjął próby zróżnicowania stanu zdrowia powodów przed jak i po śmierci syna, nie podając na czym polegało pogorszenie się ich stanu zdrowia. Pomijając zaś dowód z przesłuchania stron Sąd Okręgowy w niewłaściwy sposób ustalił fakt wystąpienia krzywdy po stronie powodów.

Poza tym zadośćuczynienie powinno wyrażać się kwotą umiarkowaną, a zasądzona przez Sąd taką nie jest.

Z kolei odszkodowanie należy się poszkodowanemu za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, a do takiego pogorszenia u powodów nie doszło.

Kwestionuje również pozwany zasądzenie na rzecz powodów kosztów pochówku, w sytuacji, gdy powodom przysługiwały środki pieniężne z tego tytułu z innego źródła – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Według apelacji w sprawie głównie sporna była zasada odpowiedzialności ubezpieczyciela, a skoro przesądzona została dopiero w postępowaniu sądowym, to odsetki za opóźnienie w zapłacie winny być zasądzone dopiero od wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Trafny jest zarzut apelacji co do tego, że Sąd Okręgowy lakonicznie uzasadnił wyrok, co narusza art. 328 § 2 kpc, niemniej jednak postępowanie dowodowe przeprowadzone było poprawnie, co umożliwia dokonanie weryfikacji motywów leżących u podstaw wydanego wyroku.

Przede wszystkim stwierdzić należy, że zarówno okoliczność wypadku jak i też odpowiedzialność ubezpieczyciela za jego skutki nie budziły zastrzeżeń, zatem nie można podzielić zarzutu apelacji, że zasada odpowiedzialności ubezpieczyciela przesądzona została w postępowaniu sądowym.

W sprawie bowiem nie budził wątpliwości fakt, że kierujący pojazdem T. S., sprawca wypadku miał uprawnienia do kierowania pojazdem, jakkolwiek zatrzymany przez kontrolę drogową – na krótko przed zdarzeniem – nie posiadał przy sobie wymaganych dokumentów, za co ukarany został mandatem karnym.

W tej sytuacji odmowa wypłaty odszkodowania przez ubezpieczyciela z tego powodu, że zmarły M. S. przyczynił się do powstania szkody, decydując się na jazdę z kierowcą nie posiadającym wymaganych uprawnień była bezzasadna.

Przechodząc do oceny roszczenia powodów z tytułu zadośćuczynienia (art. 446 § 4 kc) stwierdzić należy, że nie budził wątpliwości fakt, że powodowie i ich 7 – mioro dzieci stanowili zgodną i kochającą się rodzinę, a zmarły tragicznie syn był najstarszy – w chwili śmierci miał 22 lata.

Nie wymagała zatem przeprowadzenia postępowania dowodowego – przy pomocy opinii biegłych lekarzy - okoliczność leżąca u podstaw przyznania zadośćuczynienia, że śmierć ta wywołała u powodów wstrząs psychiczny, poczucie krzywdy i utrzymujące się poczucie osamotnienia.

Wystarczający, dla oceny stanu psychicznego powodów po śmierci M. S. był dowód z zeznań świadków : siostr i sąsiadów, z których to zeznań wynika, że M. jako najstarszy stanowił pomoc i wyrękę rodziców w czynnościach domowych i związanych z pracą w 5 hektarowym gospodarstwie .

Powód S. S. pracuje zawodowo, zatem syn zmuszony był do zastępowania ojca - w miarę swoich możliwości, w pracach w gospodarstwie rolnym, czy też związanych z obrządkiem .

Potrafił również wykonywać inne czynności – układał z ojcem panele lub płytki w łazience , czy też wymieniał wraz z ojcem okno w swoim pokoju. Rodzina bowiem przeprowadziła się do nowego domu, który sukcesywnie

wykańczano .W pracach gospodarskich odciążał również matkę , która zajmowała się najmłodszymi dziećmi, w tym jednym niepełnosprawnym .

Nie budzi zatem wątpliwości fakt, że tragiczna śmierć syna mogła wywołać u powodów silny wstrząs psychiczny, którego skutki odczuwać będą w przyszłości, z uwagi na intensywność więzi łączących M. S. z rodzicami .

Wobec powyższego kwota w wysokości po 100000 zł na rzecz każdego z powodów nie jest rażąco wygórowana , zważywszy na kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia , co podkreślane jest w piśmiennictwie jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. wyrok SN z 3.06.2011 r. III CSK 279/10 – Lex 898254, wyrok SN z 14.01.2011r. I PK 145/10 – M.P. Pr. 2011/9/479).

Wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy zwolniony był z obowiązku przesłuchania powodów w charakterze strony, bowiem zgodnie z przepisem art. 299 kpc obowiązek przeprowadzenia tego dowodu powstaje, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, wymagające wyjaśnienia w drodze dowodu z przesłuchania stron .

W rozpatrywanej sprawie potrzeba taka nie zachodziła, bowiem świadkowie przedstawili okoliczności pozwalające na określenie roli w rodzinie pełnionej przez zmarłego i więzi łączących M. S. z rodzicami co w sposób obiektywny umożliwiało ocenę rozmiaru cierpień powodów opisanych w uzasadnieniu pozwu .

Z kolei znaczne pogorszenie sytuacji życiowej zależne jest od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym, a także zmian w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego wywołanych przez śmierć osoby bliskiej, już istniejących oraz dających się przewidzieć w przyszłości na podstawie zasad doświadczenia życiowego (np. wyrok SN z 16.10.2008 r. III CSK 143/08 Lex nr 470015, wyrok SN z 26.07.2001 r. II CKN 889/00 Lex 52471).

W prawdzie Sąd Okręgowy nie przeprowadził szczegółowych rozważań w wyżej wymaganym zakresie , ograniczając je jedynie do stwierdzenia pogorszenia sytuacji materialnej powodów , jednakże zasądzona kwota na podstawie art. 446 § 3 kc nie została zaskarżona przez powodów, a wobec tego, że nie jest rażąco wygórowana brak podstaw do zmiany wyroku w tej części, na skutek apelacji pozwanego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wskutek śmierci syna nastąpiło u powodów znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, co uzasadniało roszczenie z art. 446 § 3 kc.

Odnosząc się do zarzutu nieodliczenia przez Sąd Okręgowy z odszkodowania należnego powodom z art. 446 § 1 kc kosztów pochówku powołać należy uchwałę Sądu Najwyższego w pełnym składzie z dnia 15.05.2009 r. (III CZP 140/08 OSNC 2009/10/132), zgodnie z którą zasilek pogrzebowy przewidziany w art. 77 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U z 2004 r. poz. 353 ze zm.) nie podlega uwzględnieniu przy ustalaniu odszkodowania dochodzonego na podstawie art. 446 § 1 kc .

Z kolei bezzasadny jest również zarzut zasądzenia odsetek od wytoczenia pozwu, skoro pozwany popadł w opóźnienie od wcześniejszej daty tj. upływem 30 dni od daty zawiadomienia o wypadku (art. 817 § 1 kc).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną na podstawie art. 385 kpc i orzekł stosownie o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1 kpc).

jsz